

## Kadın Voleybol ve Futbolcularda İletişim Becerileri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi<sup>1</sup>

Nurfer ÖZDEMİR<sup>2</sup>

Uğur ABAKAY<sup>2</sup>

<sup>2</sup> Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gaziantep

### Özet

Bu araştırma, voleybol ve futbol sporu ile uğraşan kadın futbolcuların iletişim becerileri ve saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi ve iletişim becerileri ile saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma örneklemine 131 kadın sporcu alınmıştır. Örneklem grubunda yer alan futbolcuların yaş ortalaması 18.12±2.85, voleybolcuların yaş ortalaması 16.69±2.1 olarak belirlenmiştir. Araştırma verilerinin elde edilmesinde Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" (İBDÖ) ile Kiper (1984) tarafından geliştirilen "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 16.0 paket programından yararlanılarak, ikili gruplar için Mann Whitney U testi, çoklu gruplar için Kruskal Wallis, iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, çalışmamıza katılan kadın voleybolcuların futbolculardan daha yüksek iletişim becerilerine sahip oldukları, yıkıcı saldırganlık alt boyutunda ise kadın futbolcuların daha yüksek puanlar elde ettikleri belirlenmiştir. Voleybolcularda eğitim durumu düşüğe yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, kadın futbolcuların iletişim becerileri artarken atılganlık düzeylerinin arttığı, yıkıcı saldırganlıkları artarken edilgen saldırganlıklarının da arttığı, voleybolcuların yıkıcı saldırganlık puanları artarken edilgen saldırganlık puanlarının da arttığı belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Saldırganlık, İletişim, Futbol, Voleybol

## Investigation of Aggression Level and Communication Skills of Female Volleyball and Football Players

### Abstract

Aim of this study was determine to aggression level and communication skills of female volleyball and football players and show the relation between aggression level and communication skills. 131 female athlete was considered as research sampling. Mean age of football players was 18.12±2.85 and mean age of volleyball players was 16.69±2.1. In order to obtain data research of the, "Evaluation Scale of Communication Skills" developed by Korkut (1996) and "Aggression Scale" developed by Kiper (1984) were used. For statistical analysis, SPSS 16.0 program, Mann Whitney U test was used for binary groups and Kruskal Wallis test, for multiple groups and Pearson test was used for correlation of variables. As a result, it was found that volleyball players had higher communication skills than football players; and football players had higher point in destructive aggression subscale than volleyball players. Increased education level decreased in volleyball players. Enterprising level increased while communication skills increased; and passive aggression level increased while destructive aggression level increased in football players. Passive aggression level increased while destructive aggression level increased in volleyball players.

**Key Words:** Aggression, Communication, Football, Volleyball

<sup>1</sup> Bu çalışma Nurfer ÖZDEMİR'in aynı isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

## Giriş

İletişim kavramı spor alanı içinde, sporcu performansında elde edilecek değerler açısından incelenmesi gereken bir konudur. Etkili iletişim becerilerinin kullanımı, hem sporcu performansını hem de takım performansını yükselten önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Abakay, 2013).

İletişim, katılanların, bilgi üreterek birbirlerine ilettiklerini ve bu iletileni anlamaya, yorumlamaya çalıştıkları bir süreçtir. Öz olarak bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci olarak tanımlayabiliriz (Dökmen, 2006). İletişim kısaca, “Bir kişinin bir bilgiyi anlaşılır biçimde bir başka kişiye aktarmasıdır” veya “bireyler arasında bilgi alıp vermek amacıyla oluşturulan bir ilişkiler sistemi” olarak tanımlamakta mümkündür (Erdoğan, 1994). Bu iki tanıma bakıldığında ortak nokta olarak bilgi aktarma olayı ile karşılaşılır.

Spor genel olarak bakıldığında bütün dünyada, insanları ve ülkeleri birbirine yaklaştıran dostlukların kurulmasında bir araç olarak görülür. Spor tarihi kitapları, eski Yunanistan’da yapılan Olimpiyat Oyunları esnasında savaşların kesildiğinden bahseder. Bu olay sporun bütünleştiriciliğinin bir kanıtıdır (Başaran, 1998). Sporun tanımı yapılırken, onun çoğunlukla saldırganlığı ortadan kaldırma ve öfke patlamalarını hafiflettiğinden söz edilmektedir (Çakı, 1998).

Saldırganlık, günlük hayatımızda ve sporda artan bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Sporda başarı, rakibin engellenmesine bağlı olduğundan kurallara bağlı olarak buna izin verilir (Russell, 1978). Spor faaliyetlerindeki saldırganlığın sınırlarını, ilgili spor dalının kurallarıyla yapılan hareketin taşıdığı niyet ve kasıt belirler. Aynı hareket, değişik spor dallarında farklı şekilde değerlendirilir. Beden temasının sıklığının artmasıyla birlikte, saldırganlığın görülme ihtimali de artar (Tiryaki, 1996).

Kuralların ihlal edildiği ve rakibe zarar verme niyetiyle hareket edilmesi durumunda saldırgan davranıştan söz edilebilir. Saldırgan davranışların oluşmasında fiziksel yorgunluğun artması, skorun değişmezliğinin getirdiği gerginlik, rakip takımın fizik gücü ve performansının yüksek oluşu, en önemlisi de rakibin süregelen saldırgan davranışlarının hakem ya da seyirciler tarafından hoş görülmemesi gerekmektedir (Tiryaki, 1996).

Yapılan araştırmalar iletişim kalıplarıyla saldırganlık gibi davranış sorunları arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Bu konudaki çalışmalarda çiftlerin

kurdukları iletişim iyileştikçe saldırganlıktan uzaklaştıkları (Gordis ve ark., 2005), ilişkilerinde zayıf iletişim becerilerine sahip bireylerin ise saldırganlık gösterdikleri görülmüştür (Cornelius ve ark., 2010). Çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada da saldırgan çocukların düşük etkili iletişim ve yüksek yıkıcı iletişim kurdukları gözlemlenmiştir (Dumas ve ark., 1994).

Bu araştırmanın temel amacı, voleybol ve futbol sporları ile uğraşan kadın bireylerin iletişim becerileri ve saldırganlık düzeyleri arasında branş, eğitim durumu açısından farklılıkları ortaya koymak ve iletişim ve saldırganlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

### **Yöntem**

Bu araştırma, Gaziantep ve Kayseri'deki voleybol ve futbol takımlarında oynayan kadın sporcuların iletişim becerileri ile saldırganlık davranışlarının ele alındığı betimsel bir araştırmadır.

### **Evren ve Örneklem**

Bu araştırmanın evreni, Gaziantep ve Kayseri ilindeki voleybol ve futbol takımlarında oynayan kadın sporculardır. Çalışmaya, Kayseri ve Gaziantep ilindeki spor kulüplerinde oynayan 131 kadın sporcu katılmıştır. Katılımcıların 58'i futbolcu, 73'ü voleybolcudur. Örneklem grubunda yer alan futbolcuların yaş ortalaması  $18.12 \pm 2.85$ , voleybolcuların yaş ortalaması  $16.69 \pm 2.1$  olarak belirlenmiştir.

### **Veri Toplama Araçları**

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ):, Korkut (1996) tarafından ilk önce lise öğrencilerine yönelik hazırlanmış, daha sonra üniversite öğrencileri ile 61 yetişkin üzerinde uygulanmıştır. İBDÖ 5'li likert tipi bir ölçektir. 25 maddeden oluşan bir form şeklindedir. Yönergeyi de içeren bu formda "her zaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman (1)" olmak üzere derecelendirilmiş seçenekler yer almaktadır. Tersine maddelerin olmadığı ölçekte yüksek puan, bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamındadır. Ölçeğin cronbach alfa değeri .86 olarak bulunmuştur.

Saldırganlık Ölçeği: Kiper tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç alt ölçekten

oluşmaktadır. 30 maddeden oluşan ölçekte, her bir madde 1-7 arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Yıkıcı saldırganlık alt testinin güvenilirlik katsayısı .81; atılganlık alt testinin güvenilirlik katsayısı .93 ve edilgen saldırganlık alt testinin güvenilirlik katsayısı .88 olarak tespit edilmiştir (Kiper, 1984).

### Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına kodlanıp SPSS 16.0 paket programından yararlanılarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogrov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri yapılmıştır. Normal dağılım göstermeyen veri setleri için Kurtosis-Skewness değerlerine bakılmış ve değerler +2/-2 arasında olmadığı için verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. İkili gruplar için Mann Whitney U testi, çoklu gruplar için Kruskal Wallis, iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizleri kullanılmıştır.

### Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, futbolcu ve voleybolcuların “İletişim becerileri ölçeği” ile “Saldırganlık Ölçeği”nden elde ettikleri toplam puanların, statü farklılığı, öğrenim durumu, spor yapma yılı ve aylık gelir değişkenlerine ilişkin farklılıkları gösteren varyans analizi sonuçları verilmiştir. Ayrıca, araştırma grubunun saldırganlık ile iletişim ölçeğinden elde ettikleri puanların korelasyonuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

**Tablo 1.** Araştırma Grubunun Branş Değişkenine Göre İletişim ve Saldırganlık Puanlarının Karşılaştırması

	Branş	n	ort.	ss.	t	p
İletişim	Futbol	58	102.74	8.40	-1.944	.045
	Voleybol	73	108.08	10.21		
Yıkıcı	Futbol	58	38.24	9.94	2.027	.041
	Voleybol	73	34.28	11.92		
Atılganlık	Futbol	58	54.05	8.68	.154	.355
	Voleybol	73	55.47	8.78		
Edilgen	Futbol	58	37.44	8.51	1.210	.229
	Voleybol	73	35.13	12.41		

Tablo 1’de araştırma grubunun branş değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre iletişim becerileri ve yıkıcı saldırganlık alt boyutunda farklılığa rastlanmıştır. İletişim becerileri ölçeğinden kadın voleybolcuların elde ettikleri puanların kadın futbolculardan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yıkıcı saldırganlık alt boyutunda kadın futbolcuların voleybolculardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir.

**Tablo 2.** Futbolcuların Eğitim Değişkeni Açısından İletişim ve Saldırganlık Puanları

	KT	df	KO	F	P
İletişim	Gruplar arası	70.04	1	70.04	
	Grupiçi	4971.08	56	88.76	.789
	Toplam	5041.12	57		.378
Yıkıcı	Gruplar arası	216.44	1	216.44	
	Grupiçi	5420.17	56	96.78	2.236
	Toplam	5636.62	57		.140
Atılganlık	Gruplar arası	41.46	1	41.46	
	Grupiçi	4255.37	56	75.98	.546
	Toplam	4296.84	57		.463
Edilgen	Gruplar arası	128.49	1	128.49	
	Grupiçi	3999.84	56	71.42	1.799
	Toplam	4128.34	57		.185

Tablo 2’de kadın futbolcuların eğitim değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre, kadın futbolcuların eğitim durumları açısından iletişim ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların farklılaşmadığı tespit edilmiştir ( $p>0.05$ ).

**Tablo 3.** Voleybolcuların Eğitim Değişkeni Açısından İletişim ve Saldırganlık Puanları

		KT	sd	KO	F	P	Anlamlı Fark
İletişim	Gruplar arası	34.91	2	17.45			
	Grupiçi	7466.59	70	106.66	.164	.849	
	Toplam	7501.50	72				
Yıkıcı	Gruplar arası	1751.39	2	875.69			1-2
	Grupiçi	8481.56	70	121.16	7.227	.001	1-3
	Toplam	10232.95	72				2-3
Atılgnlık	Gruplar arası	327.27	2	163.63			
	Grupiçi	5224.94	70	74.64	2.192	.119	
	Toplam	5552.21	72				
Edilgen	Gruplar arası	1354.02	2	677.01			1-2
	Grupiçi	9738.60	70	139.12	4.866	.010	1-3
	Toplam	11092.63	72				

Gruplar: 1.grup Ortaokul, 2.grup Lise, 3.Grup Üniversite

Tablo 3'de kadın voleybolcuların eğitim değişkeni açısından İletişim ve Saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre, yıkı saldırganlık ve edilgen saldırganlık alt boyutlarında farklılığa rastlanmıştır ( $p<0.05$ ), ( $p<0.05$ ). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda; Yıkıcı saldırganlık alt boyutunda eğitim durumu ortaokul olanların lise ve üniversite olanlara göre daha yüksek puan elde ettikleri, lise olanların üniversite olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Edilgen saldırganlık alt boyutunda eğitim durumu ortaokul olanların lise ve üniversite olanlara göre daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir.

**Tablo 4.** Araştırma grubunun iletişim ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki

		Futbolcular			Voleybolcular		
		Yıkıcı	Atılgnlık	Edilgen	Yıkıcı	Atılgnlık	Edilgen
İletişim	r	-.142	.440**	-.037	.087	.209	-.008
	p	.287	.001	.781	.464	.076	.949
Yıkıcı	r	1	-.081	.614**	1	-.095	.766**
	p		.543	.000		.424	.000
Atılgnlık	r	1	.045		1		-.094
	p			.737			

\*\*  $p<0.01$

Tablo 4’de kadın futbolcuların iletişim becerileri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre; iletişim becerileri ile atılganlık puanları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Kadın futbolcuların yıkıcı saldırganlık düzeyleri ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında kuvvetli pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Kadın voleybolcuların iletişim becerileri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, kadın voleybolcuların yıkıcı saldırganlık düzeyleri ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında kuvvetli pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır.

### **Tartışma ve Sonuç**

Bu bölümde, araştırma grubunun iletişim ve saldırganlık ölçeğinden elde ettikleri puanların spor yapma yılı, yaş, eğitim ve aylık gelir durumları açısından karşılaştırmasına ilişkin elde edilen sonuçların tartışmasına yer verilmiştir. Ayrıca iletişim becerileri ile saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanların korelasyonuna yer verilmiştir.

Tablo 1’de araştırma grubunun branş değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre iletişim becerileri ve yıkıcı saldırganlık alt boyutunda farklılığa rastlanmıştır.

İletişim becerileri ölçeğinden kadın voleybolcuların elde ettikleri puanların kadın futbolculardan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ulukan (2012), “İletişim becerilerinin takım ve bireysel sporculara olan etkisi” isimli araştırmasının sonucunda branş değişkeni ile sporcuların iletişim becerileri arasında anlamlı farkın olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç araştırmamızın sonucuyla farklılık göstermektedir.

Yıkıcı saldırganlık alt boyutunda kadın futbolcuların voleybolculardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Bu durum voleybolcuların rakiple doğrudan temasta bulunmaması, niyetlenen doğrudan saldırganlığın bir yerde dolaylı saldırganlık ile yer değiştirmesi görüşünü desteklemektedir (Çobanoğlu, 2006). Rakiple temastan dolayı daha fazla engellemeye maruz kalanlar futbolculardır. Engellemeden kaynaklanan saldırganlık kuramına göre elde edilen sonuç anlamlıdır.

Tablo 2’de kadın futbolcuların eğitim değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre, kadın futbolcuların eğitim durumları açısından iletişim ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların farklılaşmadığı tespit edilmiştir ( $p>0.05$ ). Bu sonuca göre, futbolcuların farklı eğitim seviyelerinde olmalarının iletişim ve saldırganlık düzeylerine bir etkisinin olmadığını söyleyebiliriz. Topuz (2008)’ da futbolcuların saldırganlık alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde; ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan futbolcuların, saldırganlık alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3’de kadın voleybolcuların eğitim değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre, yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık alt boyutlarında farklılığa rastlanmıştır ( $p<0.05$ ). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda;

Yıkıcı saldırganlık alt boyutunda eğitim durumu ortaokul olanların lise ve üniversite olanlara göre daha yüksek puan elde ettikleri, lise olanların üniversite olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Bir başka değişle eğitim durumu arttıkça kadın voleybolcuların yıkıcı saldırganlık puanlarının azaldığı söylenebilir.

Edilgen saldırganlık alt boyutunda eğitim durumu ortaokul olanların lise ve üniversite olanlara göre daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Bir başka değişle eğitim durumu arttıkça kadın voleybolcuların edilgen saldırganlık puanlarının azaldığı söylenebilir. Yalçın (2009)’da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre lisede eğitim gören sporcuların saldırganlık düzeylerinin üniversitede eğitim gören sporcuların saldırganlık düzeylerinden, üniversitede eğitim gören sporcuların saldırganlık düzeylerinin de ilköğretimde eğitim gören sporcuların saldırganlık düzeylerinden anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Özkamalı (2005), araştırmasında öfke ve eğitim ilişkisi araştırmışlar ve eğitim düzeyinin öfkenin kontrolünde ve tolere edilmesinde önemli bir etken olduğu belirtmişlerdir.

Tablo 4’de kadın futbolcuların iletişim becerileri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre; iletişim becerileri ile atılganlık puanları arasında orta



düzyeyde pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Kadın futbolcuların iletişim becerileri artarken atılganlık düzeylerinin de arttığından söz edilebilir. Doğan ve ark., (2002) alışmalarında spor yapan bireylerin yapmayan bireylere göre yıkıcı saldırganlık ve atılganlık düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Kadın futbolcuların yıkıcı saldırganlık düzeyleri ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında kuvvetli pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Kadın futbolcuların yıkıcı saldırganlıkları artarken edilgen saldırganlıklarının da arttığından söz edilebilir. Erşan ve Doğan (2002)'ın yaptığı çalışmada yıkıcı saldırganlık arttıkça edilgen saldırganlık artmaktadır. Saldırganlık ölçeği alt ölçeklerinin arasındaki ilişkiye bakıldığında, yıkıcı saldırganlıkla edilgen saldırganlık arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur.

Kadın voleybolcuların iletişim becerileri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, kadın voleybolcuların yıkıcı saldırganlık düzeyleri ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında kuvvetli pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Kadın voleybolcuların yıkıcı saldırganlıkları artarken edilgen saldırganlıklarının da arttığından veya edilgen saldırganlık puanları yüksek olan oyuncuların yıkıcı saldırganlık puanları da yüksektir denebilir. Saldırganlıktan söz edebilmesi için öncelikle bir davranışın ortaya çıkması, davranışın zarar ve incitme niyeti taşıması, zarar verme veya incitmenin gerçekleşmesi gerekir. Bu fiziksel ya da psikolojik olabilir. Vurmak veya tekmelemek kadar birisine küfür etmek ve kötü söz söylemekte saldırganlıktır (Tiryaki, 2000).

Aktaş ve ark., (2004) araştırmalarında saldırganlık envanterini, bu tip davranışlar gösteren bir oyuncunun cevaplaması halinde, bir amaca ulaşmak için araç olarak kullanılan edilgen saldırganlığı ölçen maddelere ve bir kişiye acı ve zarar vermek amacıyla girişilen yıkıcı saldırganlığı ölçen maddelere pozitif cevaplar vermesi doğaldır sonucuna varmışlardır.

Sonuç olarak, çalışmamıza katılan kadın voleybolcuların futbolculardan daha yüksek iletişim becerilerine sahip oldukları, yıkıcı saldırganlık alt boyutunda ise kadın futbolcuların daha yüksek puanlar elde ettikleri belirlenmiştir. Voleybolcularda eğitim durumu düştükçe yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, kadın futbolcuların iletişim becerileri artarken atılganlık düzeylerinin arttığı, yıkıcı saldırganlıkları artarken edilgen saldırganlıklarının da arttığı, voleybolcuların yıkıcı saldırganlık puanları artarken edilgen saldırganlık puanlarının da arttığı

belirlenmiştir. Araştırma sonuçları göz önüne alınarak aşağıda maddeler halinde verilen önerileri sunmakta fayda vardır.

- İki il ile sınırlı olan bu çalışma, genişletilerek ülke genelinde daha geniş katımlı amatör ve profesyonel takımlara yada farklı branşlardaki sporculara uygulanabilir.
- Antrenörlerin bilimsel yayınlardan ve psikolojik danışmanlardan faydalanarak sporcularını çok iyi inceleyip, aileleriyle işbirliği yaparak saldırgan tutumlarla baş etme konusunda da sporcularını eğitmesi, ulusal spor kültürümüz açısından dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur.
- Spor dallarında yetenek seçimi konusunda yapılan fiziksel testlerin ve ailenin geçmişine yönelik verilerin değerlendirilmesine ek olarak yapılacak kişilik testleri, iletişim ve saldırganlık boyutlarının belirleneceği çalışmalara mutlaka yer verilmelidir.
- Futbolcularda yaşa bağlı olarak azalan saldırganlık puanları, özellikle 17 yaş ve altı sporcularla çalışan antrenörler için dikkat edilmesi gereken önemli bir sonuçtur.
- Futbolcuların, voleybolculara göre iletişim becerilerinin düşük çıkması bize bu spor dalındaki kadın sporcuların özellikle incelenmesi gerektiği hatta erkek sporcularla karşılaştırılıp genel anlamda futbol ile ilgili bir sorunun var olup olmadığı konusunda bir çalışma yapmanın yerinde olacağını düşündürmektedir.
- İletişim becerileri geliştikçe saldırgan tutum ve davranışlar eğilimi içinde bulunma olasılığı azalmaktadır. Bu sonuç aileler, antrenörler ve sporcular için dikkatle üzerinde durulması gereken bir konudur.
- Spor yapma yılı değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmaması spor eğitimimizin gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Spor yılı artıkça iletişim becerisi puanlarında anlamlı ve olumlu bir şekilde artma beklenirdi.
- Voleybolcuların eğitim değişkenine göre iletişim ve saldırganlık puanları incelendiğinde eğitim düzeyi yükseldikçe özellikle saldırganlık özelliklerinin azaldığı yönünde ki tespitimiz hayatın her yönünde olduğu gibi spor içinde eğitimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

**Kaynakça**

- Abakay U, Kuru E. (2013) Kadın futbolcularda antrenörle iletişim düzeyi ve başarı motivasyonu ilişkisi. Gaziantep University, Journal of Social Sciences, 12(1):20-33.
- Aktaş Z., Çobanoğlu, G., Yazıcılar, İ., (2004) Profesyonel erkek basketbolcuların saldırganlık düzeyleri ile maç başarıları arasındaki ilişkinin araştırılması. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(3):127-134.
- Başaran E.İ. (1998) Eğitim psikolojisi eğitimin psikolojik temelleri. Gül Yayınevi, Ankara, 112–113.
- Cornelius TL, Shorey RC, Beebe SM. (2010). Self– Reported communication variables and dating violence: Using Gottman’s Martial Communication Conceptualization. Journal of Family Violence, 25: 439-448
- Çakı R. (1998) Bayan ve erkek voleybolcularda müsabaka öncesi ve sonrası bazı davranış özelliklerinin karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çobanoğlu G.B. (2006) Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Doğan B, Moralı S, Kazak Z, Tok S. (2002) Bireylerin spora katılım, cinsiyet ve sürekli kaygı düzeylerine göre saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Ege Üniversitesi BESYO, Performans Dergisi, (8):1-13.
- Dökmen Ü. (2006) Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati. 35.Baskı. Sistem Yayıncılık, İstanbul, 19-38.
- Dumas JE, Blechman EA, Prinz RJ. (1994) Aggressive children and effective communication. Aggressive Behavior, 20:347-358.
- Erdoğan İ. (1994) İşletmelerde davranış. 4.Baskı. Beta Basın Yayın, İstanbul, 243-350.
- Erşan E, Doğan O. (2002) Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinde atılganlık ve saldırganlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi: 27-29 Ekim; 241.
- Gordis EB, Margolin G, Vickerman K. (2005) Communication and frightening behavior among couples with past and recent histories of physical martial aggression. American Journal of Community Psychology. 36(2):177-191.

- Özkamalı E. (2005) 20–30 Yaş Grubu Bireylerin Öğrenim Düzeylerine Göre Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzları. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun.
- Russell G.W. (1978) Crowd size and density in relation to athletic aggression and performance. *Social Behavior and Personality Research*. 2(1):9-15.
- Tiryaki S. (1996) Spor yapan bireylerin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi (takım ve bireysel sporlar açısından bir inceleme). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Tiryaki Ş. (2000) Spor Psikolojisi. Kitap ve Yayınevi, Ankara, s.150-160.
- Topuz R. (2008) Amatör Futbol Oyuncularının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Kiper İ. (1984) Saldırganlık türlerinin çeşitli ekonomik, sosyal ve akademik değişkenlerle ilişkisi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, , Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Korkut F. (1996) İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(7):18-23.
- Ulukan H. (2012) İletişim becerilerinin takım ve bireysel sporculara olan etkisi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karaman.
- Yalçın Y. (2009) Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi: Antrenör cinsiyetinin rolünü belirlemeye yönelik Antalya ilinde bir uygulama. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.